

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2015

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 7.

KAROLO YA A: TEKATLHAOLOGANYO**Mekgwa ya go swaya tekatlhaologanyo.**

- Ka lebaka la gore go lebeletšwe kwešišo, mopeleto wo o fošagetšego le moo go nago le diphošo tša polelo ge go fiwa dikarabo, go se ke gwa fiwa kotlo ntle le ge e le gore diphošo tšeo di fetola seo se bolelwago.
Ge e le gore molekwa o šomiša mantšu go tšwa polelong ye nngwe, e sego yeo a lekwago ka yona, mantšu ao a hlokomologwe gomme ge karabo e kwešišega molekwa a se fiwe kotlo. Le ge go le bjalo se se tla amogelwa ge lentšu leo le tšwago polelong ye nngwe le šomišitšwe setšweletšweng gomme le nyakega bjalo ka karabo.
- **Dipotšišong tšeo di bulegilego**, ga go meputso yeo e tla abelwago karabo ya EE/AOWA goba KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka leo le thekgago karabo ke lona leo le abelwago moputso.
- Ga go meputso yeo e tla abelwago NNETE/MAAKA goba NTLHA/KAKANYO. Lebaka leo le thekgago karabo ke lona le tloga abelwa moputso.
- Ge go nyakega karabo ya lentšu le tee gomme molekwa a efa lefoko ka moka, mo fe moputso **ge fela** lentšu leo le nepagetšego le thaletšwe.
- Ge dintlha tše pedi/tharo di nyakega gomme go filwe tša go feta palo ka tatelano, swaya tše pedi/tharo tša mathomo **fela**.
- Amogela polelo ya semmotwana.
- Go dipotšišo tšeo di nyakago kgetho, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo yeo e nepagetšego LE/GOBA karabo ye e ngwadilwego ka botlalo.

POTŠIŠO YA 1

1.1	1.1.1	Ge naga e be e keteka kgwedi ya basadi/Katlego ga e tle go bao ba nabilego maoto, e ya go bao ba e latelago. (E tee fela)	(1)
	1.1.2	Matlafatšo ya sedumedi le merero ya bophelo ka kakaretšo.	(2)
	1.1.3	• Basadi ba tla tseba tshepedišo mabapi le molao. • Tlaišo le tlhorišo ya basadi. • Go tla ba le phetogo maphelong a basadi moyeng. • Ba tla kgona go ithomela dikgwebo tša bona.
(Tše THARO fela)	(3)
	1.1.4	Basadi bao ba yago dikopanong tša go ba matlafatša ba atlega go phala bao ba itulelago ka malapeng a bona.	(2)
	1.1.5	Di apara kobo e tee.	
		(a) Di sepela mmogo/Di phela mmogo.	(1)
		(b) O tla ntseba gabotse/Ke tla go hlomara.	(1)
	1.1.6	• Go ba kgahlanong le tlhorišo. • Go ba le boitshepo. • Go se fetoge maitshwaro.	(3)

- 1.1.7
- Mdi. Maleka o boletše gore basadi ba se šalele morago ba swane le ditšhaba tše dingwe.
 - Basadi ba eme ka maoto ba bontšhe bokgoni bja bona.
 - O gateletše gore basadi ba šome mmogo gore e tle e be bafenyi.
 - Tau tša hloka seboka di šitwa ke nare e hlotša. (Tše THARO fela) (3)
- 1.1.8
- Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Ntlha > Basadi ge ba eya dikopanong tša go ba matlafatša maphelo a bona a a fetoga.
Dikopano tša basadi di ba hlohleletša go ba le maikarabelo maphelong a bona.
Basadi ba šoma mešomo yeo e bego e šongwa ke banna. (E TEE fela)
- Kakanyo > Ga se basadi ka moka bao ba yago dikopanong tša matlafatšo gomme ba boa ba fetogile.
Go sa na le basadi ba bangwe bao ba sa išego felo ka go ya dikopanong tša basadi.
Tša etwa ke ye tshadi pele di wela ka leope. (E TEE fela) (2)
- 1.1.9
- Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a go fapana. Mohlala:
Maikutlo a lethabo/tlhohleletšo/kgothatšo.
Polelo ya ramolao Mokoena e matlafatša basadi kudu gore ba se gakanenge ka magato ao ba ka a tšeago mabapi le molao.
O ba fahloša ka tša molao mabapi le kabo ya dithoto. (E TEE fela) (2)
- 1.2
- 1.2.1 Go ntšha ka ga tšhwene. (1)
- 1.2.2 Moaparo wa bona. (1)
- 1.2.3
- Setšweletšwa sa A se laetša matlafatšo ya basadi mola sa B se bontšha basadi ba maphodisa ba le mošomong.
 - Ditšweletšwa tša A le B di bontšha matlafatšo ya basadi. (2)
- 1.2.4
- Ba phethagatša mošomo wa bona ka boikgafo le lerato.
 - Ge ba le mošomong toka e a phethagala. (2)
- 1.2.5
- Ka setšo, mošomo wa go šireletša ke wa banna e sego wa basadi.
 - Moaparo wa maphodisa o akaretša le go apara marokgo mola ka setšo mosadi a se a swanela go apara borokgo. (2)

1.2.6 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Go dumela > Ba bangwe ba basadi ba gapeletša go dira mešomo yeo ba sa e kgonego gomme ge ba fihla pele e a ba palela.
Basadi ba bangwe ba tšea mešomo ye mengwe ka lebaka la go rata maemo etšwe ba tseba gore ga ba na bokgoni bja mešomo yeo.

Go ganetša >Basadi ba bantši ba na le bokgoni bja mešomo ya bona.

Ba bantši ba basadi ba ba hweditše tlhahlo ya maleba. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2****Mokgwa wa go swaya kakaretšo:****Kabo ya meputso:**

D = Dintlha

P = Polelo

M = Mantšu

D = Dintlha tše šupa (7) tše di tšweleditšwego = meputso ye šupa (7)

P = Polelo = (3)

Palomoka ya meputso: (10)

Kabo ya meputso ya polelo

- Moputso o 1 o abelwa dintlha tše 1–3
- Meputso ye 2 e abelwa dintlha tše 4–5
- Meputso ye 3 e abelwa dintlha tše 6–7

Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a ngwalotše dintlha:

- 0 ge a ngwalotše dintlha tše 6–7.
- Moputso o 1 ge a ngwalotše dintlha tše 1–5.

ELA HLOKO:**Palo ya mantšu:**

- Baswai ba swanetše go kgonthišiša palo ya mantšu ao a ngwadilwego.
- Molekwa ga se a swanela go fokoletšwa meputso ge a sa laetša palo ya mantšu goba ge a sa bala mantšu gabotse.
- Ge palo ya mantšu e feta ao a nyakegago, bala a mahlano ka morago ga ao a nyakegago gomme o hlokomologe ao a šetšego.

Mohlala wa dikarabo:

Kakaretšo ka temana

Thušo ya mašeleng ya NSFAS e fiwa baithuti bao e lego Mafrika-Borwa.

E be bao ba ingwadišitšego yunibesithing goba kholetšheng ya mmušo. E fiwa baithuti ba go hloka. Diforomo tša NSFAS di romelwa le dingwalo tše bohlokwa. Moithuti o fiwa mašeleng a go lefela dithuto le dipuku. Kgotlo ya mašeleng e ka tsošološwa ngwaga ka ngwaga ge moithuti a tšweletše gabotse. Baithuti ba letetšwe gore ge ba šetše ba šoma ba bušetše mmušo mašeleng. Go nyakega akhaonto ya pankha ya motswadi.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO**Mekgwa ya go swaya KAROLO YA C:**

- Mopeleto
 - Dikarabo tša lentšu le tee di abelwe moputso le ge di na le mopeleto wo o fošagetšego ka ntle le ge e le gore phošo ya mopeleto e fetola tlhalošo ya lentšu.
 - Go dikarabo tša lefoko le le feletšego, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše gore o fiwe kotlo ge phošo e le go sebopego sa polelo seo se lekolwago.
 - Mo go lekolwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Go Leleme la Gae, diboepgo tša mafoko di swanetše gore di nepagale go ya ka Thutapolelo gomme di tšweletše mafoko ao a feletšego/go ya ka ditaelo.
- Go dipotšišo tšeo di nyakago kgetho, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo yeo e nepagetšego LE/GOBA karabo ye e ngwadilwego ka botlalo bjalo ka karabo ye e nepagetšego.

POTŠIŠO YA 3

- 3.1 A/Ka morago ga kotsi batho ba reke leoto la maitirelo ga *Replacement Shop*. (1)
- 3.2 Ruri o tla phela go swana le pele. /Etle o hwetše leoto la maleba la go swana le la tlhago. (1)
- 3.3 Leoto la tlhago le a phela mola la maitirelo le sa phele. (2)
- 3.4 Leswao la makalo le gatelela molaetša wa mmapatši.
Leswao la makalo le gatelela maikutlo. (2)
- 3.5 Molaetša wa go iphihla: Mmapatši o eletša batho bao ba gobetšego maoto kotsing gore ba tle ba reke maoto a maitirelo ga *Replacement Shop*.
Mmapatši o re bareki ba tle ba reke leoto la maleba la go swana le la tlhago mola e se nnete. (2)
- 3.6 Aowa ke lehlathi la felo.
Go phetha tiro ya go gatelela lefelo/molaetša wa papatšo. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 D/Go se hlomphe mošomo. (1)
- 4.2 Hlabirwa (1)
- 4.3 Mokgopedi o na le tlhompho/O apere moaparo wa go ba le seriti mola mongmošomo a na le lenyatšo/O apere moaparo wa go hloka seriti. (2)

- 4.4 O bolela le motho yoo a mo hlompfago ka lenyatšo.
O na le boikgogomošo. (2)
- 4.5 Lefelo ke la mošomong. Ka ofising mongmošomo ga a hlomphe mošomo wa gagwe, go lebeletšwe mokgwa woo a dutšego ka wona, moaparo, go tla le lebotlelo la bjala mošomong le go kgoga motsoko ka ofising. (Tše PEDI tša ka godimo) (2)
- 4.6 Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a go fapana. Mohlala: Maikutlo a manyami/Pefelo, o nyamišwa/befedišwa ke maitshwaro a go se hlomphe mošomo a mošomedi yo a lego ka ofising. (2)
[10]

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 Se- Taetšo ya bokgoni/bokgwari. (2)
- 5.2 Ledirwi/Ledirwa. (1)
- 5.3 Ka tirišo ya poeletšo, monnanna/- nna e bušeleditšwe. (1)
- 5.4 Sebodu.
Mohlala: Lehono tšhemo e lengwa ke sebodu. (Lefoko la maleba le tla amogelwa.) (2)
- 5.5 Monneng. (1)
- 5.6 'Wa gagwe' e ruile 'monna'.
'Wa gagwe' ke lerui 'monna' ke leruo. (1)
- 5.7 Maikutlo a lethabo.
Go hlakelelwa/thabetšwe ge Seapei a nyetšwe ke monna wa senatla. (2)
[10]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70